

Antenak katonát. Poglavnik, mi hüek maradunk Hozzád, hüek Hozzád és szolgáljuk a Házát.“ („Bog ubio svaku majku našu, koja Anti ne rodi ustaáu, Svaku majku potopila rika, koja Anti ne rodi vojnika, Poglavniće mi smo Tebi vjemi, Tebi vjemi i za Dom smo spremni.“)

Hogy ez a fanatizmus kedves-e a jó Istennek, az más kérdés. Erős hitem szerint a világháború után ismét eljön az az idő, melyet a Pápa legutóbbi, áldozócsüörtöki beszédében mindenki számára felidézett: „Nem szabad a családot megfosztani attól a hivatástól, melyet Isten adott neki. Nem szabad, hogy a család és vele együtt az iskola kizárólag a csatatér előtere legyen. Vissza kell adni a családot békés hivatásának.“ Addig is minden nemzet igaz és hű fia, kiki saját hivatása és meggyőződése szerint teljesíti a maga kötelességét és követi az egyetemes hazafiság örök jelszavát, melyet saját nyelvükön a horvátok is lobogójukra tűztek: — „A hazáért készen!“

VÁNDOR GYULA

KÜLPOLITIKAI SZEMLE

A távolkeleti helyzet — Német előretörés Oroszországban — A tengely csapatai Alexandria előtt — A nyugati front problémája — Churchill Washingtonban — A cseh kérdés — Horvát-szlovák tárgyalások — Románia és az orosz front

ATENGELY, illetve a berlin-róma-tokiói háromszög hadviselésének súlypontja Európára tolódott át. Japán szilárdan tartja elfoglalt pozícióit s mint hírlik, újabb eredményeket ér el az Aleuti-szigeteken s nagy előrehaladást tesz Csang-Kaj-Sek Kinája ellenében. A csendes-óceáni japán és amerikai flották nem egyszer találkoztak és mérköztek, ezalatt amerikai csapatok szálltak partra Új-Guineán, melyen nemrég japán flottatámaszpont is létesült. India irányában Burma elfoglalása után a japán előretörés bizonyos tartózkodást mutat. Így a tengely politikai tényezői több ízben kedvezően nyilatkoztak India függetlenségéről s készen állanak arra, hogy támogassák a jelenleg Berlinben tartózkodó Bőse hindu politikus, az egykori indiai szakszervezeti vezető mozgalmát. Hogy Japán politikája most Kína belseje felé koncentrálódott, annak az az oka, hogy elsősorban a kínai kérdést kell a japán politikának likvidálnia. Kína belsejének különállása, illetve ellenállása a kínai-angol-országi kapcsolatok miatt állandó veszedelmet jelent a hosszú hadjáratra és hódításra berendezkedett Japán számára. Ezenfelül nem szabad elfelejtenünk, hogy Japán mégis csak elsősorban szárazföldi hatalom s ereje inkább gyalogságában és tüzérségében van. Noha a japán közigazgatás rendkívüli alaposággal rendezkedett már be Burmában és a Fülöp-szigeteken, valamint Holland-Indiában, Japánnak mégis mértéktartással és óvatossággal kell eljárnia. Német szakértők és kommentátorok szerint ugyanis Japánnak elsőrendű problémája a hajóter növelésének kérdése. A hiányos és elégtelen angolszász és holland vezetéssel szemben Japán hamar érhetett el eredményeket gyors lendületével, azonban most már más feladatok várnak rá: újonnan szerzett tengeri birodalmának megtartása és kormányzata. Itt pedig igen kiterjedt hajóterre van szükség, mellyel Japán nem rendelkezik teljesen. Ezért mutat Japán akkora mértéktartást az indiai kérdésben s ezért rendez be újra az elpusztított szingapúri és hongkongi dokkokat, hogy ott megfelelő hajóteret állítson elő. Hogy Japán most újra a szárazföldi problémák felé fordul, azt az is mutatja, hogy fokozott érdeklődéssel tekint a Szovjet-Únió politikája felé. Bár úgy Oroszország,

mint Japán gondosan ügyelnek a semlegesség kölcsönös megőrzésére, a tengelyhatalmak részéről nem tartják kizártnak bizonyos konfliktusok lehetőségét, feltéve, hogy a nyugati területein foglalkoztatott Oroszország keleti akcióra is rákényszerül, — ez a kérdés azonban közvetlen kapcsolatban volna a nyugateurópai front kérdésével — a Szovjet-Únió mostani nehézségei közt csak akkor vállalhatja keletázsiai elfoglaltságot, ha a demokratikus hatalmak valóban teljes következetességet mutatnának az atlantióceáni front kiépítésében.

A nyugati front kérdése állandó problémája az angolszász-orosz hadvezetésnek. Azonban egyelőre csak tervekben él; mialatt Oroszország vérezik, az angolszász hatalmak még csak tanácskoznak. A német taktika számít erre s az orosz ügyeket még jóval azelőtt akarja befejezéshez juttatni, hogy az angolszászok beválthatnák a nemrég kötött angol-amerikai-orosz szerződésben Molotovnak tett ígéretüket. Az európai újjárendezést illető, előbb említett szerződésről különben német illetékes helyek újra meg újra megjegyzik, hogy az Kelet-Középeurópát és Németországot kiszolgáltatná a Szovjet-Únió ellenőrzésének. Ugyanekkor a szerződést illető újabb leleplezésekben azt olvashatjuk, hogy a Szovjet-Únióval együtt Anglia is katonai és politikai ellenőrzést gyakorolna Kelet-Középeurópa érintett területein. Ebben benne van annak a lehetősége, hogy az angolszász politika nemcsak ígér a Szovjet-Úniónak, hanem az esetleges nyereségből és zsákmányból maga is részt kér. Aminthogy nyilvánvaló számos kommentár értelmében, hogy az angolszász hatalmak szívesen használnák fel a Szovjet-Úniót a németellenes háború céljaira, azonban vagy maguk sem jutottak még el a teljes segítség lehetőségének legmagasabb fokára, vagy pedig bizonyos politikai számításból, — hogy t. i. ne erősítsék túlságosan a bolsevizmust — kapitalista-nagypolgári érdekeik szerint takarékosan bánnak vele. Hogy az angol-szász politikának ez a magyarázata mennyire valószínű, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint egyfelől a Szovjet-Únió állandó kérése, igénye, követelése a segítség tekintetében, másfelől pedig az angol szocialista rétegek sűrű panasza, hogy a vezető társadalom és a kormányzat „szabotálja” a Szovjet-Úniónak szóló segítséget. A Szovjet-Únió megsegítése ily módon nemcsak a nyugati front, de egyben a szállítások kérdése is. S Németország közben mindent megtesz, hogy a megrikított angol hajótér által történő szállításokat, melyek tudvalévőleg a Skandinávia és Grönland közti tengeren történnek Murmanszk felé, minél jobban saját ellenőrzése alatt tartsa. Így tesznek újra meg újra jelentéseket a német távirati irodák arról, mint ritkítják meg a szállító karavánokat s mint pusztítanak el nagy mennyiségű hadianyagot, még mielőtt Murmanszkhoz érkeznék. Hasonló blokádnál tartják a német tengeralattjárók az északamerikai szállításokat, melyek az amerikai ellenőrzés alá helyezett Grönland és Izland közt igyekeznek Murmanszk felé. Sőt a német tengeralattjárók igen megközelítik Kanada és Észak-Amerika partjait, folyóinak széles torkolatait is. A német tengeri hadviselés tehát megélnékült az Atlanti-óceánon. Ez pedig nyilvánvalóan közvetlen kapcsolatban van a nyugati front felállításáról szóló hírekkel és tervekkel.

Említettük, hogy Németország a döntést keleten, Oroszországban keresi és hadi tényekkel akar elébe vágni az angolszász hatalmak beavatkozási ígéreteinek. Június közepe óta óriási offenzíva bontakozott ki a dél-oroszországi területeken. Közép- és Észak-Oroszországban is élénk harcok folynak, melyek jelentőségét jól megvilágítja Hitler vezér és a finn Mannerheim tábornagy nemrég egymásnál tett kölcsönös látogatása. A harcok súlypontja azonban most délen van. A német előretörés számol a gyakori orosz ellentámadásokkal, melyek július közepén leginkább a sokat vitatott Voronezs körül bontakoztak ki; ugyanekkor azonban olyan nyomatékkal nehezedik az

oroszkokra, hogy Timosenko marsall haderejének nehéz harcok között a hátrálás „klasszikus“ orosz taktikáját kell választania. A német támadás előbb Karkov környékére nehezedett, utóbb a németek tovább haladtak a Doneczen túlra, majd egyre erőteljesebben kierőszakolták a Donon való átkelést. A roppant méretű páncélos-csata célja az, hogy a német haderők elvágják az orosz csapatoknak Moszkvával és egymással való összeköttetését, elszigeteljék a déloroszországi ellenállást és megszerezzék a Kaukázus fölötti uralmat. A támadás másik közvetlen célja a krimi félsziget megtisztítása volt. Miután már a német erők másfél hónapja megtörték a Kerceszen lévő orosz ellenállást s miután most már újra elérték a tél bekövetkeztekor kiürített Rosztovot, Szebasztopolra vetették magukat. A júniusi harcok középpontjában a rendkívül erővel és erődítmények sorával védelmezett, bevehetetlennek tartott Szebasztopol megvívása volt. A hadijelentések megemlítik, hogy a németek mellett itt résztvettek román csapatok is a küzdelemben, amint-hogy számos jel arra mutat, hogy a német oldalon harcoló Románia bizonyos érdeklődéssel és figyelemmel tekint nemcsak Beszarábia, hanem egyéb orosz partok felé is, ezzel mintegy felújítván Stere Konstantin világháborús' koncepcióját. A déloroszországi és középoroszországi harcokban viszont jelentős és szép szerep jutott osztályrészül a magyar csapatoknak, aminthogy ezt a német jelentések és kommentárok kiemelve hangoztatják is. Szebasztopol bevételének nemcsak a szárazföldi hadviselés terén van nagy jelentősége. Ez a haditény kihat a fekete tengeri flották helyzetére is. Szebasztopol volt ugyanis az orosz flotta egyetlen jelentős támaszpontja. Viszont közben feltűnnek a Fekete-tengeren bizonyos német és olasz egységek, főleg tengeralattjárók s nyugtalanítani igyekeznek a kaukázusi partok felé húzóódó orosz hajókat. Szebasztopol birtokában Németország továbbterjeszkedhet a Kaukázus felé, — e törekvés fedezésére szolgálnak a nagy déloroszországi és középoroszországi hadműveletek.

A feketetengeri kérdés azonban nemcsak a német-orosz hadviselés ügye. Középről érinti ez a kérdés a tengerszorosok miatt olyan kínos helyzetben lévő Törökországot is. A közben váratlanul elhalt Saydam miniszterelnök helyett Szaradzsoğlu külügyminiszter vette át itt a kormány vezetését, melynek tartózkodó és semleges külpolitikai iránya különben változatlan marad. Erre annál is inkább szükség van, mert német és olasz részről, miközben konstatálják a teljes török semlegességet, aggódva említik, hogy Anglia és Amerika készen áll e török semlegesség megsértésére. Június közepén nyilvánosságra jutott a hír, mely szerint Törökország fölött amerikai hadigépek röppültek el, melyek közül négy kényszerleszállást hajtott végre. A török kormány itt a nemzetközi jognak megfelelően járt el s különben is kielégítő és tartózkodó magatartást tanúsított. Azonban német részről felháborodással regisztrálták ezt a sérelmet s mintegy késznek nyilatkoztak a török semlegesség védelmére. Közben Törökország, melynek nyugati határai felől most nem várható különösebb változások, — hiszen a német előretörés Dél-Oroszországban kielégítően halad előre — nagy gonddal figyeli északi és keleti határait s ezeket jelentősen megerősítette. Ha nem is kell túloznunk a török-orosz viszony elfajulásáról szóló hangulati jelentéseket, melyek különben mind az ankarai Papen-féle merénylet-per következményei, az nyilvánvaló, hogy a kényes helyzetben lévő Törökország részéről bizonyos óvatosságot figyelhetünk meg Oroszország irányában. S ez az óvatosság szól most Anglia, de még jobban a török ügyek iránt egy idő óta különösen érdeklődő Amerika felé is, annál is inkább, mivel német részről állandó gondos figyelemmel kísérik a török politika irányait.

Törökországot a közeli helyzet legújabb alakulása különben is fokozott éberségre serkentheti. A tengely haderői ugyanis teljesen meg-

változtatták a mintegy egy éve fennálló északafrikai helyzetet, melynek Szuez révén kell, hogy kihatásai legyenek Törökország irányában is. Június folyamán a tengelyhatalmak páncélos erői Rommel főparancsnoksága alatt új oíFenzívába kezdtek s az angolok részéről is elismert zseniális és ötletes támadással lehetetlen helyzetbe hozták az északafrikai angol erőket: egy részüket szétszórták, más részüket pedig megfutamították az egyiptomi határ felé. Rommel seregei már át is lépték az egyiptomi határt, Tobruk és a többi kisebb-nagyobb oázis és erősség elfoglalása után már ott állanak El Alameinnél, közvetlenül Alexandria kapui előtt. Az egyiptomi kérdés felvetése egészen új helyzetet teremt az angol politika számára. Alexandriánál az angolok végső védelemre rendezkedtek be s Rommel is pihenőt tart, hogy rendbehozza osztagait. Franciaországot kínosan érinti az Alexandriában az angolok által internált közelkeleti francia flotta sorsa s ugyanakkor az arab világban óriási mozgolódás támad, mely feléleszti az arabok közt a hitleri Németország iránti régi érdeklődést. Németország most szívesen veszi a Berlinben tartózkodó arab emigránsok, az iráki miniszterelnök és a jeruzsálemi főmufti támogatását, viszont az olasz politika körei elítélően nyilatkoznak az egyiptomi függetlenségi párt, a Wafd vezetőjének, Nahasz pasa miniszterelnöknek jelenlegi angolbarát szerepéről. A tengely sajtóirodái részletesen közlik azokat a mozgolódásokat és belső küzdelmeket, melyeknek színhelye a német veszélytől fenyegetett Egyiptom és arra a következtetésre jutnak, hogy Faruk király, kinek tengelybarát érzelmeket tulajdonítanak, heves küzdelem középpontjába került s Egyiptom függetlenségének védelmében összeütközött az 1926-os szerződésen túllépő, Egyiptomot német- és olaszellenes háborúba kényszeríteni akaró angolokkal.

Angliában az afrikai kudarc hatására arra a belátásra jutottak, hogy az olasz flottának az eddiginél nagyobb jelentőséget kell tulajdonítaniok. Az afrikai kudarc azért olyan jelentős egyébként, mivel lényegesen kitolja annak lehetőségét, hogy az angolszász hadviselés Afrika valamely középső pontján támaszokat létesítsen s innét hatoljon a Földközi-tenger felé. Hasonlóképpen kellemetlen hatással van Rommel nagy győzelme azokra az angol-amerikai tervekre, melyek angolszász vezetés alatt álló egységes Nagy-Afrikáról beszéltek a nyugati hatalmak támogatása érdekében. Az afrikai német előretörésről feltételezik, hogy az egy nagyobb átgondolt terv részlete. Azt tartják, hogy a déloroszországi német eredmények összefüggésben állanak az afrikai küzdelmekkel. Mint valami harapófogó két ága, úgy közelednek Dél-Oroszországban is, Afrikában is a németek a Közel-Kelet olajforrásai felé. Amint az oroszországi erők a Kaukázust veszélyeztetik, úgy veszélyeztetik az arab világot mozgásba hozó Rommel-féle csapatok az előázsiai, iráki, iráni és arabiai angolszász olajforrásokat. A veszély tehát nemcsak politikai és katonai, de gazdasági is, a német sikerek mindenképp igen közelről érintik az olajkérdésben elsőrangúan érdekelt angol-amerikai tőkét, mely a Közel-Keleten óriási politikai és gazdasági hatalommal rendelkezett.

Az angol politika közelről érzi a veszedelmet s nem osztja feltétlenül Churchill háborús optimizmusát. Ez a kitartás és optimizmus elsősorban az angol-amerikai összefogás funkcionálásának kérdése. Az angol-amerikai haditermelés kapacitása azonban, úgy látszik, még mindig csak a kezdetnél tart s ha ez a jövőre netán reményt is nyújt, még mindig nem ellensúlyozhatja a német eredményeket. Churchill ugyan nem tartja végzetesnek az északafrikai helyzetet, de ugyanakkor más politikai körök igenis nagyon veszedelmesnek tartják az orosz fejleményeket. A Szovjet-Únió újra sürgeti a nyugati front megnyitását, az orosz hadijelentések kegyetlen kommunista realizmussal és lelkiismeretességgel közlik — elsősorban az angolok számára—a Szovjet-Únió hadihelyzetéről szóló leplezetlen beismeré-

seket s mindez arra indítja az angol politika számos rétegét, hogy erélyesen követelje Oroszország mielőbbi tehermentesítését. Ez és a szállítások állandóan fennforgó kérdése, a hajótér problémája most már Angliában és Amerikában is reávetíti árnyait a háborús politika kilátásaira. Azonban az angol-amerikai hadvezetés és politika egyelőre, úgy látszik, még mindig a terveknél tart a nyugati frontot illetőleg s vannak nézetek és álláspontok, melyek szerint egyszerűen lehetetlen ebben az évben ennek a frontszakasz-
nak a megnyitása; ez esetben pedig a Szovjet-Únióknak Németországgal szemben még egy téli háborúra kell felkészülnie. A téli háború kérdése azonban nem közömbös a sok tapasztalatot szerzett s a való helyzet tanulságait nyilvánvalóan levonó német politika és hadvezetés számára sem. Ha a hosszú tél ki is tolt a téli hadviselésre talán nem egészen számító német offenzíva időpontját, a német vezetés most annál jobban sürgeti a déloroszországi döntést, minél mélyebben haladunk a nyárba; ősz előtt Németország kész helyzetet akar teremteni az orosz síkságokon. E tekintetben Németország következetesen és realiztikusan jár el minden orosz kérdésben s ha a háború kihatásai révén idén még nem érezhetők feltétlenül az ukrainai és közép-oroszországi — Rosenberg vezetése alatt történő — gazdasági akciók teljes eredményei, a német jelentések a közeljövőben nagy könnyebbségeket ígérnek a birodalom lakosságának. Göbbels birodalmi miniszter szerint a német vezetés mindenben levonta a tél tanulságait s az egységes új Európa együttesen hárít el minden tervezett nyugati akciót, melynek végrehajtásáról egyébként Angliában egyelőre a legteljesebb bizonytalanság uralkodik.

Ebben a politikai atmoszférában határozta el magát Churchill újabb amerikai útjára. A Roosevelttal folytatott tanácskozásokról hírlik, hogy azok elsősorban a hajótér és a nyugati offenzíva kérdése körül forogtak. Németországban nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget a Tobruk elfoglalása, Alexandria megközelítése időpontjában történt utazásnak és megbeszélésnek, mely egyébként kiterjedt a csendes óceáni helyzetre is. A nagy afrikai sikerek ugyanis észrevehető könnyebbséget jelentenek Németország számára azon éjszakai angol légitámadások tekintetében, melyeket nem győzött eléggé elítélni a hivatalos német politikai közvélemény. Az afrikai német győzelmek ugyanis olyan hatással voltak Angliára, hogy ezek időpontján túl mintegy július közepéig nem volt lényeges légitámadás a birodalom ellen Anglia felől. Július közepén viszont újabb angol légitámadás történt, melynek célpontja ezúttal Danzig volt. Rövidesen nyilvánvalóvá lett, hogy a danzigi légitámadás Svédország felől jött; az angol repülők Svédország fölött repültek el igen nagy magasságban. A kérdés tehát korántsem olyan egyszerű. Az angolszász hadviselés ugyanis rendszeresen alkalmazza ezt az eljárást. Hasonló volt az eset a török területen kényszerleszállást végrehajtó amerikai gépek esetében is. Az angolszász felfogás azt tartja, hogy egy-egy ország légitere csak annyiban semleges és annyiban tartozik az illető ország szuverénitásához, amennyiben azt ágyúival, léghárító őrsegével áthatja és ellenőrizheti. Vagyis hasonló a felfogás itt, mint a tengerek és a tengerpartok szuverénitásának kérdésében. Német részről természetesen hevesen állást foglalnak az ilyen értelmezés ellen. Kiemelik, hogy amennyiben Svédország tiltakozása nem vezet eredményre, Németország készen áll arra, hogy átvegye a svéd semlegesség védelmét. Svéd részről egyébként újabban egyre gyakrabban emelnek panaszt, írja a tengelyhatalmak sajtója, a Keleti tengeren történő svédellenes orosz tengeri atrocitások miatt. Svédország különben is mindig károsan figyelte a Szovjet-Únió északi politikáját. A svéd magatartásban most észrevehető bizonyos megértés Németország irányában, melynek hiányáról egyébként sokat panaszkodott a hivatalos német sajtó. Ez a német-svéd érdeklődés és orien-

táció nyilvánvaló következménye az oroszországi német előrehaladásnak, valamint annak a késelemnek, melyet Anglia és Amerika mutat hadviselésében. Az angol légitámadások semmiképp sem pótolhatják a szárazföldi hadviselést. Úgy, hogy most már a Németország elleni légitámadások korántsem gyakorolnak oly megnyugtató hatást a Szovjet-Únióra, mint eddig hitték az angol kormányzat körei.

Ezalatt Németország erélyesen folytatja a „belső front” konszolidálását. Most nem beszélünk azokról a határozott és erőteljes nyilatkozatokról, ahogy a német politika és publicisztika tényezői biztosítják Európát a német nép végső kitartásáról. Göbbels miniszter különös hangsúllyal és jelentőséggel szolt például arról, hogy ez a háború a lét, vagy a teljes megsemmisülés kérdése. A „belső front” konszolidálására nem is annyira a bizó és kirtartó Németországban, mint inkább a többi német fennhatóság alá tartozó területeken van szükség. Így elsősorban Csehországban fejtett ki nagy erélyt a német vezetés, mely példát statuált Heydrich protektor meggyilkolása után. A rendkívül kiterjedt nyomozás nagyszámú kivégzésekhez és két cseh falunak a földről való eltörléséhez vezetett. Azóta azonban útban van újra a cseh-német megértés s Hitler vezér kitüntetö megtszaltetésben részesítette hetven éves születésnapján Hácha elnököt, Mercedes-autót ajándékozván neki. Háchát a német politika és a csehekkel való együttműködés letetemnyesének tekintik. Hácha mellett Emanuel Moravec volt vezérkari ezredes, jelenleg közoktatásügyi és népfelvilágosítási miniszter propaganda-tevékenysége, az emigránsok és Benes elleni akciója képviseli a cseh-német megértés szellemét. A cseh közigazgatást egyébként egyszerűsítették és német mintára átszervezván, azonossá tették a birodalmi közigazgatással s a cseh belügyi és közoktatásügyi minisztériumokba német vezető közegeket helyeztek el, hogy garantálják a cseh-német egyetértést. Heydrich gyilkosainak elfogatása, illetve agyonlöveteése a prágai Borromei Szent Károly templomban következett el; e hajdan katolikus templomot a csehszlovák hatóságok 1918 után a cseh ortodox egyház javára szereztek meg s a templom szláv érzésű papsága rejtegette a merénylőket és társaikat, akikről a német leleplezés különös nyomatékkai hangoztatta, hogy Benes által küldött ejtőernyősök voltak. A cseh helyzet tisztázása ilymódon erőteljes ütemben haladt a cseh-német megbékülés felé, melynek alapja természetesen a birodalom iránti teljes lojalítás.

A „belső front” konszolidálásának másik színhelye a megszállás alatt lévő Franciaország, ahol a német hatóságok szükségesnek látták, hogy további erélyes rendszabályokat foganatosítsanak úgy a kommunista, mint az angolszász kapcsolatokat ápoló gaulleista agitáció ellenében. A német hatóságok további eréllyel lépnek fel a zavaró tevékenység ellen s ebbe az akcióba bevonják Laval rendszerének képviselőit is. Laval negyedéve fennálló kormánya azonban korántsem hozott akkora meglepetéseket, mint azt várták, elsősorban angolszász oldalon. Laval, úgy látszik, a szelídebb és értelmesebb módszerek híve, ami azonban korántsem változtat azon, hogy jelentös figyelemmel méltányolja Németország igényeit. Laval határozottan antibolsevista politikát csinál s a francia társadalomnak több ízben megmagyarázta, hogy Németország milyen fontos európai missziót teljesít a keleti fronton. A francia munkásoknak és ifjúságnak segíteniük kell e nagy munkában. Annál is inkább, mert ezzel megkönnyítik a németországi francia hadifoglyok helyzetét. Német részről méltányolják Laval erőfeszítéseit, melyeknek társadalmi részében egyébként ott szerepel a francia mezőgazdaságnak az ipar rovására való felkarolása. Németország szívesen látja, hogy Franciaország egyre inkább a mezőgazdaság felé orientálódik. A németek európai vezető szerepének záloga ugyanis az ipar s amint a keletközépeurópai országokra is első-

sorban mezőgazdasági hivatás vár az új Európában, úgy jut túlnyomórészt mezőgazdasági szerep is a maga helyét megtaláló Franciaországnak. Laval politikája tehát fokozatosan közeledik az új Európa programja felé s ilyen módon fokozódik egy árnyalattal az angolszászoktól való elhidegülés is.

Végül ne felejtsük el a keletközépeurópai politika némely jelenségeiről. Ide tartozik a horvát politika alakulása, mely természetesen tovább halad a poglavnik által megszabott úton s heves harcokban áll a jugoszláv államgondolatot fenntartó felkelőkkel, úgy hogy Horvátországban továbbra is érvényes rendszabályok fenntartása látszik szükségesnek. Dalmáciában és Montenegróban is szükségesnek mutatkozott a megszálló olasz hatóságok tevékenysége, mely jelentősen előre haladt, illetve lépést tartott a londoni emigráns jugoszláv kormány propagatív tevékenységével. A horvát kormányzat természetesen hűven a tengelyhatalmakhoz szabja politikai irányát, azonban a szűkebb keletközépeurópai területen természetesen nem vonakodik önálló cselekvéstől sem s kapcsolatokat keres a Kárpát-medence peremének politikai formációival. Így került sor nemrég bizonyos horvát-román találkozásokra s legutóbb is így következett be Zágrábban Csatlós szlovák hadügyminiszter látogatása, melyet július közepén viszonzott Pozsonyban Kvaternik marsall. A két találkozás felújítását jelenti az 1840-es években kialakult szlovák-horvát politikai együttműködésnek s ha nem csaló-dunk, céljai az akkori célokhoz — mutatis mutandis — eléggé hasonlatosak.

Ugyanekkor Romániáról sem szabad elfelejtenünk. A nyugat felé határozott határokkal rendelkező Románia, melyek szilárdságát a magyar erdélyi jelleget hangoztató magyar politikai tényezők is kiemelik, — élükön a nemrég Székelyföldön és Kolozsvárt járt Kállay miniszterelnökkel — a keleteurópai hadműveletek terén talál Antonescu marsall vezetése alatt jelentős érvényesülést. Ilyen értelemben beszélhetett arról egy legutóbb kiadott román hivatalos közlemény, hogy Románia nem követi a propaganda megszokott útjait és magukra hagyja íróasztalaik, szerkesztőségeik körében a különféle propagandistákat, hogy annál energikusabban jelölje ki helyét mostani katonai tevékenységével az új Európában. Mint említettük, ebből nyilvánvaló, hogy Románia fokozott figyelemmel tekint a keleteurópai fejlemények elé s ily értelemben vállalt szerepet Oroszország ellenében.

Íme, az egész európai külpolitika összes eseményei a német-orosz háború, illetve a keleti német előretörés körül csoportosulnak s úgy látszik, még hosszú időre ezek a jelentős tevékenységek szabják meg a diplomáciai és katonai fejlemények menetét.

GOGOLÁK LAJOS